

Co je ADEL ?

Ústav sociálního lékařství a zdravotní politiky se zapojil do rozsáhlého mezinárodního výzkumu.

Stárnutí obyvatel je jednou z hlavních příčin rozsáhlých změn v demografické struktuře Evropy. S narůstajícím celkovým počtem seniorů, vzrůstá také počet nekompetentních seniorů (osob ve věku nad 65 let), kteří byly zbaveni způsobilosti nebo omezeni ve způsobilosti k právním úkonům a byl jim ustanoven opatrovník.

Jsou vybrané země Evropské unie (Německo, Rakousko, Česká republika, Dánsko a Španělsko) připraveny zvládnout vzrůstající nároky společenské odpovědnosti, která souvisí se způsoby ochrany křehkých a nekompetentních dospělých osob?

Tak na tuto otázku měl odpovědět mezinárodní projekt zaměřený na systém opatrovnictví dospělých osob - *ADEL – Advocacies for Frail and Incompetent Elderly in Europe*. Na základě komparace, prognózy a analýzy systémů opatrovnictví byly v uvedených zemích formulovány aktuální problémy a navrženy způsoby jejich řešení.

V září 2008 byl Ústav sociálního lékařství a zdravotní politiky (dále jen ÚSL) Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci požádán odborníky Institutu für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik (Německo) jež byl hlavním řešitelem projektu, aby se zúčastnil za Českou republiku (dále jen ČR).

Celý projekt ADEL se skládal v každém zapojeném státu ze dvou částí: legislativní části a výzkumné části. V České republice legislativní část garantovala Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, výzkumnou část pak ÚSL. Výzkumná část měla zjistit podrobné údaje o:

- a) opatrovnictví dospělých osob v ČR,
- b) vývoji demografické a socio-strukturální situaci v ČR,
- c) stěžejných dokumentech v ČR řešících problematiku péče dospělých osob nezpůsobilých k právním úkonům,
- d) problémových oblastech v současném systému opatrovnictví v ČR vyplývajících z rozhovorů s experty na problematiku dospělých osob nezpůsobilých k právním úkonům (zejména seniorů) a shromážděné údaje dokumentovat typickými případovými studii.

Zjistit tyto informace však nebylo jednoduché. Přestože se počet dospělých osob zbavených způsobilosti nebo omezených ve způsobilosti k právním úkonům se v ČR neustále zvyšuje, neexistuje

podrobná statistika o těchto osobách, ani o jejich opatrovnících. Právě z důvodů neexistující statistiky nezbylo týmu pracovníků ÚSL než v letech 2009–2010 detailně prostudovat 1 092 soudních spisů okresních soudů v Olomouckém kraji (Olomouc, Přerov, Prostějov, Šumperk, Jeseník) a v Moravskoslezském kraji (Frýdek-Místek, Nový Jičín, Karviná, Ostrava, Opava a Bruntál).

Výsledky českého výzkumného týmu pracovníků ÚSL pracujícího na projektu ADEL, byly publikovány formou výzkumné zprávy, formou příspěvků ve sbornících a sérií článků v odborných časopisech. Výzkumná zpráva je zveřejněna v české verzi i v její anglické mutaci na www.usl.upol.cz. O výzkumu opatrovnictví nesvéprávných dospělých osob, včetně praktických rad pro opatrovníky, pojednává publikace autorů Juričková, L., Ivanová, K., Filka, J. *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*, kterou vydalo nakladatelství Grada Publishing v roce 2014.

Výzkum realizovaný ÚSL v České republice, nad rámec úkolů daných projektem ADEL, také identifikoval zcela nedostatečné a podceněné vzdělávání veřejných opatrovníků pečující o tyto osoby v této oblasti. Akademičtí pracovníci z ÚSL na toto zjištění pružně zareagovali a mimo své povinnosti vyplývající z projektu, uspořádali sérii vzdělávacích akcí zaměřených na veřejné opatrovníky.

Projekt ADEL se ideově opíral o Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, kterou ČR ratifikovala v roce 2009. Přijetím Úmluvy dochází v oblasti duševního zdraví v České republice ke změně právního rámce opatrovnictví a právního jednání osob se zdravotním postižením. Od 1. ledna 2014 platí v České republice nový občanský zákoník, který stanovuje novou koncepci pro výkon opatrovnictví. Tato koncepce odráží posun od medicínského modelu zdravotního postižení k modelu opatrovnictví, který je založený na poskytování podpory při právních úkonech a při rozhodování. Úmluva představuje nejvyšší standard ochrany práv osob s postižením. Projekt ADEL, na němž participovali zkušení pracovníci ÚSL, tak přispěl k lepšímu postavení dospělých osob zbavených způsobilosti nebo omezených ve způsobilosti k právním úkonům v české společnosti.

Více informací o Ústavu sociálního lékařství a zdravotní politiky, akademických pracovnících, řešených projektech a aktualitách naleznete na webu ústavu www.usl.upol.cz.

Těšíme se na Vaši návštěvu.